

I. TARPTAUTINĖ APLINKA

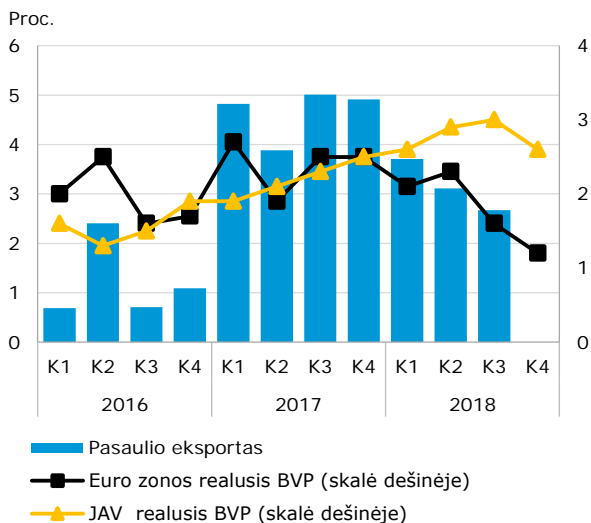
Pasaulio ekonomika 2018 m. augo šiek tiek lėčiau. Išankstiniais TVF duomenimis, 2018 m. pasaulio BVP padidėjo 3,7 proc. (2017 m. – 3,8 %). Nors euro zonoje, Kinijoje ir kai kuriose kitose šalyse išryškėjo lėtesnio augimo ženklų, juos iš dalies kompensavo spartesnis JAV, Indijos, Brazilijos ir NVS šalių ekonomikų augimas. Vis dėlto praėjusiais metais buvo juntamas pasaulio ekonomikai daromas tarptautinės prekybos ribojimų didinimo ir politinių neramumų poveikis. 2018 m. antroje pusėje sulėtėjo pasaulio eksporto ir pramonės produkcijos augimas. Panašu, kad pasaulio ekonomika augo lėčiau ir šių metų pradžioje – 2019 m. sausio mėn. pasaulio PVI jau buvo mažiausias nuo 2016 m. rugsėjo mėn. TVF prognozuoja, kad pasaulio ekonomikos augimas šiemet sumažės iki 3,5 proc.

JAV ekonomikos augimas pernai įsibėgėjo, tačiau panašu, kad neilgam. 2019–2020 m.

prognozuojama, kad JAV ūkis augs lėčiau. Prie 2018 m. spartesnio augimo prisidėjo JAV vykdoma skatinamoji fiskalinė politika, toliau gerėjanti situacija darbo rinkoje, sparčiai didėjęs darbo užmokestis ir investicijos. Vis dėlto išankstiniai rodikliai signalizuoja, kad dalinis valstybės institucijų uždarymas, įtampa prekybos santykiuose su Kinija, griežtėjanti FED pinigų politika, lėčiau augančios prekybos partnerių ekonomikos šių metų pradžioje ėmė slopinti JAV ekonomikos augimą. Jį šiemet ribos ir pradėsiantis nykti fiskalinio skatinimo poveikis. Metų pradžioje JAV apdirbamosios gamybos PVI 2019 m. sumažėjo iki 53,7 – žemiausios reikšmės nuo 2017 m. rugsėjo mėn., o išankstiniu Niujorko FED vertinimu, pirmąjį ketvirtį JAV metinis BVP augimas sieks tik 1,2 proc. Vis dėlto, jei iki šių metų vasaros ekonomikoje nebus rimtesnių problemų, šis ekonominės plėtros laikotarpis taps ilgiausiu JAV istorijoje – prasidėjęs 2009 m. birželio mėn., jis tęsiasi jau 117 mėnesių.

2018 m. pasaulio ekonomikos augimas sulėtėjo.

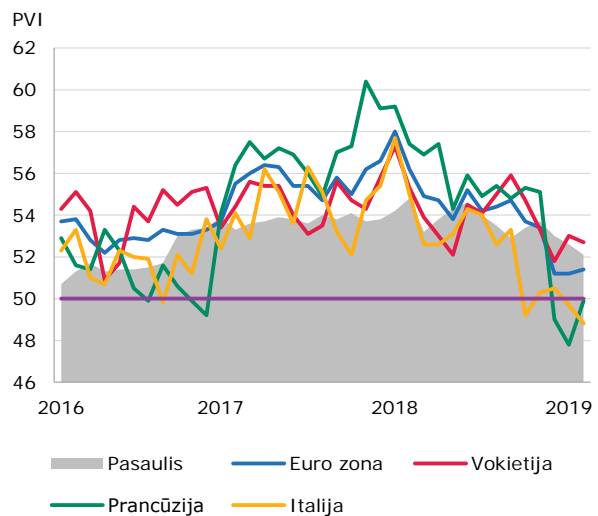
1 pav. Pasaulio eksporto, euro zonos ir JAV realiojo BVP metinio augimo dinamika

Šaltiniai: PPO, Eurostatas ir Lietuvos banko skaičiavimai.
Pastaba: K – ketvirčiai.

PVI pasaulyje – mažiausias per paskutinius kelerius metus.

2 pav. PVI raida pasaulyje

Šaltiniai: „Markit“ ir Lietuvos banko skaičiavimai.
*Indekso reikšmė virš 50 rodo plėtrą, žemiau – nuosmukį.

Euro zonoje ekonomikos augimas pernai reikšmingai sulėtėjo, ir 2019 m. numatoma, kad ekonomika augs dar lėčiau. Nors situacija darbo rinkoje ir toliau gerėjo – nedarbas mažėjo, o atlyginimai sparčiai kilo – ekonomiką neigiamai veikė geopolitiniai neramumai. 2018 m. antrąjį pusmetį išryškėjo ir vienkartinį veiksmų, prastėjančių pasitikėjimo rodiklių bei slopančio dalies prekybos partnerių (visų pirma – Kinijos) augimo poveikis. 2018 m. pabaigoje prasidėjo Italijos ekonomikos recesija (BVP traukėsi du ketvirčius iš eilės). Ekonominės Italijos problemos susijusios su politiniais veiksniais: vyriausybės vykdoma politika, padidėjusiu nerimu dėl viešųjų finansų tvarumo, bankų sektoriaus pažeidžiamumu ir dėl to išaugusiu bendru neapibrėžtumu. Augimo sulėtėjimo neišvengė ir Prancūzija, kurios ekonomiką neigiamai paveikė „geltonųjų liemenių“ protestai. Vokietijos, vienos pagrindinių lietuviškos kilmės prekių importuotojų, ekonomika 2018 m.

augo lėčiausiai per penkerius metus, o metų pabaigoje apdirbamosios gamybos apimtis traukėsi labiausiai nuo 2009 m. Tiesa, prie to prisidėjo ir laikini veiksniai – dėl naujų automobilių emisijų standartų smukusi automobilių gamyba bei dėl nuslūgusio upių vandens sutrikęs prekių ir žaliavų transportavimas. Išankstiniai euro zonos rodikliai, pavyzdžiui, PVI, šių metų pradžioje rodo vangų ekonomikos augimą. „Brexit“ atveju atsiradę nauji prekybos ribojimai turėtų neigiamai paveikti euro zonos ekonomikos augimą.

Kinijos ekonomikos augimo lėtėjimas įgauna spartą. Pernai Kinijos ekonomikos augimas sulėtėjo iki 6,6 proc. ir buvo mažiausias nuo 1990 m. Šalies apdirbamosios gamybos sektorius susidūrė su sunkumais – apdirbamosios gamybos PVI metų pabaigoje smuko žemiau 50 (tai rodo, kad gamybos apimtis galimai traukėsi), o sausio mėn. užfiksuota mažiausia šio rodiklio reikšmė per paskutinius trejus metus. Kinijos ekonomikos augimui neigiamą poveikį turėjo griežtesnis finansinis reguliavimas, kurio imtasi siekiant pristabdyti valstybės įmonių bei privačiojo sektoriaus skolos augimą, ir JAV nustatyti muitai importuojamoms prekėms iš Kinijos. Šios ekonomikos augimo sulėtėjimas gali daryti neigiamą įtaką jos prekybos partnerių, ypač kai kurių ES šalių, ekonomikoms ir pasaulinėms prekių bei žaliavų kainoms.

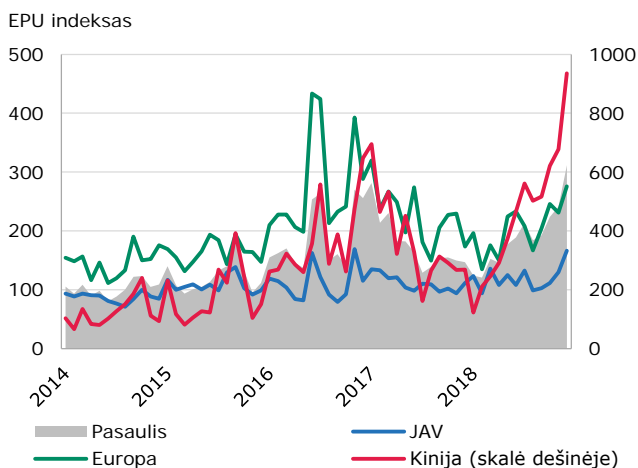
Rusijos ekonomika 2018 m. augo, tačiau šis augimas buvo lėtesnis nei kitų panašų išsivystymo lygį ir ūkio struktūrą turinčių šalių. Prognozuojama, kad panaši situacija bus ir 2019 m. – dėl ilgalaikių struktūrinių problemų, ekonominių Vakarų valstybių sankcijų bei sumažėjusios naftos kainos Rusijos ekonomika 2019 m. greičiausiai augs vangiai. Tai kartu su vis dar galiojančiomis Rusijos sankcijomis ES maisto prekių importui ribos ir Lietuvos eksporto į Rusiją augimo perspektyvas.

Skandinavijos ir Baltijos ekonomikos 2018 m. augo vis dar sparčiai, tačiau 2019 m. laukiama sulėtėjimo. Sparčiam augimui didžiausią įtaką darė didėjusios investicijos ir privatusis vartojimas, kurį skatino augantis darbo užmokestis bei užimtųjų skaičius, dideli vartotojų pasitikėjimo rodikliai. Skandinavijos valstybių būsto kainų augimas sulėtėjo, tačiau tiek būsto kainų, tiek gyventojų išsiskolinimo lygis tebėra labai aukštas. Didesnė būsto kainų korekcija galėtų neigiamai paveikti vidaus paklausą ir galimai keltų riziką šių valstybių finansų sistemos tvarumui. Skandinavijos ir Baltijos šalių ekonomikos yra labai atviros ir joms didelę įtaką ateityje gali daryti didėjantis geopolitinis neapibrėžtumas, protekcionistiniai kitų valstybių veiksmai, lėčiau auganti užsienio paklausa.

Finansų ir žaliavų rinkose 2018 m. pabaigoje vyravo neapibrėžtumas. Metų pabaigoje pagrindiniai akcijų indeksai stipriai smuko (pvz., „S&P 500“ nukrito daugiau nei 20 % nuo ankstesnio aukščiausio taško rugpjūčio mėn.) Tokia situacija siejama su padidėjusia geopolitine rizika, Kinijos ir pagrindinių euro zonos ekonomikų augimo lėtėjimu, pasikeitusiu rizikos veiksnių vertinimu ir nerimu dėl griežtesnės centrinų bankų, ypač FED, pinigų politikos. Vyriausybės vertybinių popierių rizikos vertinimas sugriežtėjo, tad išaugo kai kurių valstybių (pvz., Italijos) skolinimosi kaina. Nerimą finansų rinkų dalyviams kėlė ir tai, kad JAV trumpalaikių obligacijų pajamingumas beveik susilygino su ilgalaikių obligacijų, o tai dažnai vertinama kaip būsimos recesijos rodiklis. Naftos kainos metų pradžioje taip pat mažėjo – vidutinė Brent žalios naftos kaina buvo ketvirtadaliu mažesnė nei didžiausia jos vertė 2018 m. Tai pirmiausia siejama su didėjančia naftos pasiūla, lėčiau augančia paklausa ir išaugusia geopolitine įtampa 2018 m. pabaigoje.

2018 m. pabaigoje ekonominės politikos neapibrėžtumas reikšmingai išaugo.

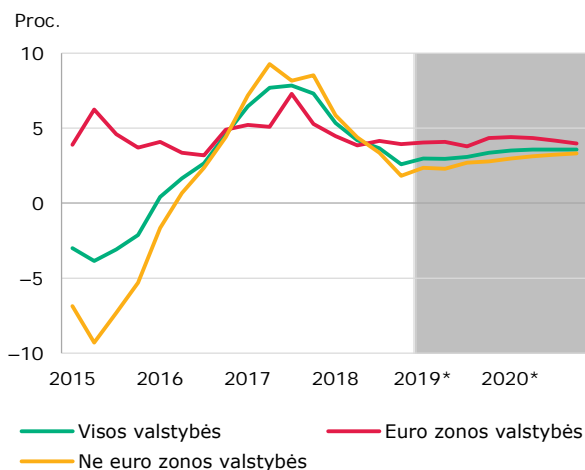
3 pav. EPU indekso raida pasaulyje

Šaltiniai: EPU ir Lietuvos banko skaičiavimai.

Lietuvos išorės paklausa 2018 m. augo lėčiau.

4 pav. Lietuvos išorės paklausos metinio augimo dinamika

Šaltiniai: ECB ir Lietuvos banko skaičiavimai.

*Prognozė.

Numatoma, kad ir 2019 m. Lietuvos išorės paklausa didės lėčiau. Tikėtina, kad šiemet Lietuvos eksporto apimtį neigiamai veiks lėčiau augsiančios pagrindinių užsienio prekybos partnerių ekonomikos. Lietuvos išorės paklausai kylanti rizika 2019 m. siejama su „Brexitu“ baigtimi ir prastėjančia ekonomine situacija euro zonoje. Jei Vokietijos ekonomika ir toliau augs lėčiau, tai gali daryti neigiamą įtaką Lietuvos prekių, ypač mašinų ir įrenginių, bei transporto paslaugų eksporto augimui. Tarptautinės prekybos ribojimų didinimas, politiniai neramumai Italijoje ir Prancūzijoje bei kylanti minėtų valstybių skolos kaina galėtų neigiamai paveikti Lietuvos ekonomiką susvyravus euro zonos politiniam ir ekonominiam stabilumui. Ilgesniu metu didėjantis politinis ir ekonominis neapibrėžtumas, politinė fragmentacija, struktūrinių reformų trūkumas, klimato kaitos iššūkiai greičiausiai kels didžiausią riziką ES ekonominei raidai, tad ir Lietuvos užsienio paklausos augimui.